

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 7. ledna 2025 ve věci č. 39127/19 – *Yoncheva proti Bulharsku*

Senát třetí sekce jednomyslně rozhodl, že uveřejněním a rozsáhlým šířením tiskové zprávy, ve které státní zastupitelství informovalo o vyšetřování stěžovatelky, známé novinářky a poslankyně, způsobem utvrzujícím veřejnost v přesvědčení o jejím vědomém zapojení do organizovaného praní špinavých peněz, došlo k porušení presumpce nevinoty podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy a práva na účinné prostředky nápravy podle článku 13 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka je známou novinářkou a političkou. Během své politické kariéry učinila několik odhalení o korupčních praktikách a klientelismu, do kterých byli zapleteni vlivní členové vládnoucí strany. V srpnu 2018 podali tři její členové u specializovaného útvaru státního zastupitelství na stěžovatelku trestní oznámení pro praní špinavých peněz. Státní zastupitelství záhy požádalo, aby ji Národní shromáždění zbavilo poslanecké imunity. Stěžovatelka souhlasila s vydáním k trestnímu stíhání. Vzápětí byla obviněna, že v letech 2012 až 2014 ve funkci manažerky produkční společnosti vědomě přijala a utratila finanční prostředky nezákonně zpronevěřené osobami, které v době událostí řídily banku, jež mezitím zkrachovala. V lednu 2019 uveřejnil specializovaný útvar státního zastupitelství obsáhlou tiskovou zprávu, která nejenže informovala o důvodech vyšetřování, ale velmi podrobně líčila, jakého jednání se měla stěžovatelka dopustit a jaké důkazy proti ní byly nashromážděny. Zpráva kladla značný důraz na to, že si stěžovatelka byla vědoma trestného původu prostředků, které přesto použila k nákupu audio a video techniky a část z nich si vyplatila jako mzdu. Zpráva se o stěžovatelce zmiňovala jako o „spolupachatelce“, odkazovala na „zločinný původ finančních prostředků“ a hovořila o „organizované zločinecké skupině“. Tisková zpráva byla široce šířena elektronickými i tištěnými médii. Političti odpůrci stěžovatelky se k ní ochotně veřejně vyjadřovali. Po zvolení stěžovatelky do Evropského parlamentu v roce 2019 požádalo bulharské státní zastupitelství opět o zbavení její imunity. Evropský parlament této žádosti odmítl vyhovět. Trestní řízení ještě v únoru 2024 probíhalo a bylo ve fázi vyšetřování.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 2 ÚMLUVY

Stěžovatelka tvrdila, že zveřejněním tiskové zprávy ze strany státního zastupitelství došlo k porušení jejího práva na presumpci nevinoty podle čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Vláda namítala, že stěžovatelka nevyčerpala všechny vnitrostátní prostředky nápravy. Konkrétně poukazovala na tři různé způsoby, jak se mohla domáhat náhrady škody za újmu vzniklou domnělým porušením presumpce nevinoty. Soud v obecné rovině potvrdil, že odškodnění představuje vhodný a účinný prostředek nápravy v případě porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy prohlášeními veřejných funkcionářů. U žádné ze tří procesních cest však nebyl přesvědčen o její praktické účinnosti, jelikož vláda nebyla schopna doložit na konkrétních případech, že by se skrze ni domohly osoby ve srovnatelné situaci jako stěžovatelka nápravy. Námitku vlády ohledně nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy proto Soud zamítl.

b) K odůvodnění

1. Obecné zásady

Presumpce nevinoty zakotvená v čl. 6 odst. 2 je jedním z prvků spravedlivého trestního procesu. K jejímu porušení dojde, jestliže úřední prohlášení nebo rozhodnutí odráží názor, že je obviněný vinen, ačkoli jeho vina dosud nebyla zákonným způsobem prokázána. I bez formálního konstatování viny postačuje,

jestliže prohlášení či odůvodnění rozhodnutí naznačují, že soudce nebo státní zástupce pohlíží na obviněného jako na vinného (*Daktaras proti Litvě*, č. 42095/98, rozsudek ze dne 10. října 2000, § 41–44). Je třeba důsledně rozlišovat mezi prohlášeními, která konstatují vinu osoby trestným činem, a těmi, která hovoří o podezření ze spáchání trestného činu. Zatímco první porušují presumpci nevinu, druhá jsou přijatelná (*Leutscher proti Nizozemsku*, č. 17314/90, rozsudek ze dne 26. března 1996, § 31).

Svoboda projevu zaručená v článku 10 Úmluvy zahrnuje i právo přijímat a sdělovat informace. Článek 6 § 2 proto nemůže bránit orgánům činným v trestním řízení v informování veřejnosti o probíhajících vyšetřováních. Vyžaduje však, aby tak činily zdrženlivě a s respektem k presumpci nevinu (*Allenet de Ribemont proti Francii*, č. 15175/89, rozsudek ze dne 10. února 1995, § 38).

2. Použití těchto zásad na projednávanou věc

V projednávané věci zmiňovala tisková zpráva vydaná specializovaným útvarům státního zastupitelství několik fází trestního řízení proti stěžovatelce – zahájení vyšetřování, zbavení poslanecké immunity, obžaloba s upřesněním právní kvalifikace a podrobným popisem protiprávního jednání, kterého se měla dopustit. Podle názoru Soudu nebyla tisková zpráva omezena na nezbytné penzum informací, o nichž mohla být veřejnost legitimně informována. Ve svém souhrnu, a to ještě předtím, než byla věc předložena soudům, naopak jasně sdělovala, že se stěžovatelka vědomě účastnila rozsáhlé operace zaměřené na praní špinavých peněz. Na jedné straně velmi vágně popisovala předběžné závěry vyšetřování týkající se nezákonného původu finančních prostředků, které prošly bankovními účty produkční společnosti provozované stěžovatelkou, na straně druhé obsahovala velmi určité a o vině utvrzující pojmy, jako je „spolupachatelka“, „zločinný původ finančních prostředků“ a „organizovaná zločinecká skupina“. Nepřiměřený důraz byl rovněž kladen na to, že stěžovatelka o nezákonném původu prostředků od počátku věděla. Celkové sdělení mělo vytvořit jednoznačný dojem, že je vinna trestným činem dříve, než byla její vina zákonným způsobem prokázána. Z hlediska narušení presumpce nevinu byla újma o to větší, že tiskové sdělení bylo široce šířeno elektronickými i tištěnými médii, k čemuž ochotně napomáhali provládní političtí oponenti. Soud tedy dospěl k závěru o porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

Stěžovatelka dále namítala, že neměla ve vztahu k tvrzenému porušení presumpce nevinu k dispozici žádný vnitrostátní prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy.

Podle Soudu byla argumentace stran v této souvislosti prakticky totožná jako na poli čl. 6 odst. 2. Bez podrobnějšího odůvodnění konstatoval, že ze stejných důvodů jako shledal porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy a s ohledem na své dřívější závěry (viz např. *Banevi proti Bulharsku*, č. 25658/19, rozsudek ze dne 12. října 2021, § 184–186), došlo i v tomto případě k porušení článku 13 Úmluvy.